

Derde Bijbelstudie over 1 Samuël

Inleiding bij 'Gebeden' – bijbelstudies over Samuël van ds. W. Visscher, hfst. 4

1. Zingen: Psalm 139:1
2. Gebed
3. Lezen: Jesaja 54
4. Welkom met mededelingen
zie briefje secretaresse.

Inleiding

1. We laten ons leiden aan de hand van het boekje van ds. Visscher. Hij wil in hoofdstuk 4 nadrukkelijk ingaan op het onderwerp 'geen kinderen', kinderloosheid dus. Aanleiding is natuurlijk de omstandigheid waarin Hanna in 1 Samuël 1 verkeert. We hebben er al over gesproken, en in de volgende bijbelstudie hopen we in te gaan op het gebed dat Hanna bidt in de tabernakel.

De bijbelstudie over 1 Samuël verloopt vanmorgen wat anders dan normaal, omdat we nu ingaan op het in dit hoofdstuk 4 aan de orde gestelde probleem. Daarbij realiseer ik me wel dat we een uiterst gevoelig terrein betreden. Hier zit een man voor u die zelf niet weet van kinderloosheid. Integendeel, mijn vrouw was in 1966 direct in verwachting en wij hebben dus zelfs geen vermoeden van kinderloosheid kunnen krijgen.

Maar tegelijk besef ik dat we hier samen zijn in een gezelschap waar de kwestie wel degelijk aan de orde is of was. Er zijn onder ons mensen die weten van kinderloosheid, of van het verlangen naar meer dan één kind; er zijn onder ons mensen die nagedacht hebben over de mogelijkheid van adoptie en daarvan wel of toch geen gebruik gemaakt hebben; er zijn onder ons ook alleenstaanden en alleen gaanden, die de wens naar een huwelijk en naar kinderen gekend hebben of kennen. Misschien zijn er vanmorgen wel mensen weggebleven, omdat ze liever niet over dit onderwerp willen spreken. Het ligt dus heel teer, maar ik hoop dat we er nu en straks in het gesprek toch open en tegelijk teergevoelig over kunnen spreken.

2. Ds. Visscher geeft in hoofdstuk 4 goed aan dat kinderloosheid vooral in het Oude Testament een groot **probleem** was. Hij noemt ook de **factoren** die daarbij een rol speelden.

- Als eerste noemt hij de **beproeving** die de Heere een echtpaar, een vrouw, laat ondergaan. Hij noemt daarbij het voorbeeld van Abraham, voor wie het een beproeving was dat hij zijn zoon Izak, de enige zoon die hij samen met Sara van de Heere na zoveel jaar wachten mocht ontvangen, nu aan de Heere door een offer moest afstaan. Dat is een mooi voorbeeld, maar ik had eigenlijk liever een voorbeeld gezien van een vrouw die door de Heere beproefd werd vóór haar kinderwens vervuld werd. Dan denk ik toch direct aan Sara, die zoveel jaar moest wachten en aan haar lichaam merkte dat ze onvruchtbaar werd en dus nooit meer een kind zou kunnen krijgen. Toen de Heere de geboorte van Izak aankondigde, lachte ze dan ook ... ja, toch wel vanuit ongeloof of kleingeloof – dit bestáát niet! Maar een jaar later hield ze haar kind Izak in de handen wiens naam betekent: Hij lacht. Wat ook te denken van Rebekka

en Izak, die samen twintig jaren moesten wachten vóór ze een kind kregen. Wat een beproeving moet dat voor hen geweest zijn vóór hun geloof in Gods belofte vervuld werd. En om een nieuwtestamenteisch voorbeeld te noemen – wat zal het ook voor Zacharias en Elisabeth een beproeving geweest zijn vanwege de niet vervulde kinderwens. Maar we lezen van haar niet over ook maar één ongelovige reactie, een reactie die Zacharias tegenover de engel Gabriël wel durfde uiten ...

- Vervolgens noemt ds. Visscher de factor van de **schande**. Het was voor vrouwen in de Bijbel ondenkbaar om niet naar kinderen te verlangen en daarom was het eer voor hen om juist veel kinderen te mogen krijgen. Psalm 128, waarin de zegen in het huisgezin wordt bezongen, geeft daar iets van weer: ‘Welzalig is een ieder, die de HEERE vreest, die in Zijn wegen wandelt (..) het zal u welgaan. Uw vrouw zal wezen als een vruchtbare wijnstok aan de zijden van uw huis; uw kinderen als olijfplanten rondom uw tafel.’ U voelt wel dat met deze huwelijksverwachting het een bittere pil en ja ... een schande was als de kinderzegen uitbleef.

- Als derde factor noemt ds. Visscher het feit dat men in het Oude Testament **zonder nageslacht** niet zou staan in de lijn van de te verwachten **Messias**. De kinderloze zal weten: als Hij eenmaal zal komen, zal er van mij geen nageslacht zijn om Hem te verwelkomen en Zijn dienaar of dienaar te worden. Als een echtpaar dat moest beseffen, was dat diep aangrijpend voor hen beiden. Het geslacht hield bij hen op. Dat was een schokkende ervaring voor een oudtestamenteisch echtpaar. En al is de Messias, de Heere Jezus, gekomen, toch kan dit zo nog steeds ervaren worden. Bij ons houdt het op ...

3. Het gevaar bestaat dat ik nu een min of meer objectieve beschouwing ga geven over de pijn en moeite van kinderloosheid. Al zoekend naar geschikte stof om iets zinnigs te zeggen waar we als bijbelstudievereniging én als gemeente wat aan hebben, stuitte ik op enkele artikelen over ongewilde kinderloosheid uit een kerkblad van een van de kerken uit de gereformeerde gezindte.

Die artikelen spraken me aan, omdat ze uitgaan van de situatie van Hanna en Elkana, en vooral omdat de nadruk gelegd wordt op de gemeente; de taak of de rol van de gemeente hierin. Het hierna volgende is min of meer een samenvatting van die artikelen. Het mooie ervan is dat de artikelen steeds van de situatie van Hanna en Elkana uitgaan. We blijven dus toch op bekend terrein.

4. De auteur in kwestie begint dan door te zeggen dat als we in 1 Samuël 1 op hun pijn en verdriet letten, we iets kunnen leren over de **pijn** en het **verdriet** van kinderloze echtparen in onze gemeenten.

We kunnen ons voorstellen hoe deze twee mensen ooit in liefde zijn getrouwd. Uiteraard heb je op je huwelijksdag grote verwachtingen van de toekomst! Het verlangen om samen verder door het leven te gaan, maar ook het verlangen dat het niet altijd ‘samen’ zal blijven. Je hoopt dat je huwelijk met kinderen gezegend zal worden.

Het verdriet van Hanna is het verdriet van veel vrouwen en ook van mannen die nooit moeder of vader geworden zijn. Bij Hanna kun je zien hoe reëel en **diepgaand** dit verdriet is. Net zo reëel en net zo

diepgaand kan het ook zijn voor dat ene echtpaar bij u in de kerkbank van wie u weet dat ze nooit kinderen hebben gekregen.

Met nadruk gebruik ik wel het woord 'kan'. Want elk kinderloos echtpaar ervaart dit gemis op een **andere manier**. Sommige echtparen kunnen dit **overgeven**. 'We verlangen ernaar om kinderen van de Heere te ontvangen, maar we hebben ook geleerd dat Hij ons leven op een andere manier kan gebruiken.' Voor anderen is het juist een enorme **strijd**. Zó vurig wordt er naar de kinderzegen verlangd, maar de wieg blijft leeg. Dat kan een strijd met zich meebrengen die een groot deel van het leven bepaalt. En voor nog weer anderen ligt het ergens tussen die beide kanten in. Het is belangrijk om deze **verschillen** goed te zien. Niet voor elk kinderloos echtpaar is kinderloosheid een strijd, al is de pijn in verschillende situaties en levensfasen aanwezig.

Ook in andere opzichten kan er veel verschil zijn. Er is **verschil in oorzaken** van kinderloosheid. Er is verschil tussen echtparen die nooit zwanger zijn geraakt, en echtparen die wél zwanger raakten, maar waar nooit levensvatbare kinderen geboren werden. En denk ook aan het verschil tussen kinderloze echtparen en kinderloze alleenstaanden. Ook bij die laatste groep kan er een sterk verlangen naar ouderschap zijn, dat nooit vervuld is omdat het nooit tot een huwelijk kwam.

Elke persoon die in zijn of haar eigen leven met ongewilde kinderloosheid wordt geconfronteerd, heeft een **eigen verhaal**. Ook die ene persoon of dat ene echtpaar bij u in de kerkbank is in zeker opzicht **onvergelijkbaar** met anderen.

Hoe weet ik dan hoe het er bij die ene persoon of dat ene echtpaar bij mij uit de gemeente voorstaat? Er is maar één manier om dat met zekerheid te weten te komen. Door het hen te **vragen!** Dat is soms niet eenvoudig. Het vraagt om een stuk **tact** en **voorzichtigheid**. Het vraagt boven alles om **liefde** voor het betreffende gemeentelid.

Ga zo maar eens met die ene man, die ene vrouw in gesprek. Niet uit nieuwsgierigheid, maar uit **oprechte betrokkenheid**. Niet in het openbaar, maar onder vier ogen. De juiste woorden vinden zal misschien niet eenvoudig zijn, maar laat dan maar merken dat je het met een liefdevol hart zegt. Liefde die gevoed wordt door de Heere Zelf.

5. Hanna is ongewild kinderloos. Voor haar wordt die pijn verzaard doordat haar man Elkana nóg een vrouw heeft, die wél de kinderzegen heeft ontvangen. We zagen een vorige keer al dat het niet ondenkbaar is dat Elkana met die andere vrouw is getrouwd, omdat zijn huwelijk met Hanna kinderloos is gebleven. Denk aan Abraham die met Hagar trouwt, omdat Sara geen kinderen krijgt. Deze situatie zorgt ervoor dat Hanna haar **kruis** feitelijk **alleen** moet **dragen**. Haar eigen man heeft immers wél kinderen. In haar verdriet staat Hanna uiteindelijk alleen.

Deze vreemde huwelijksconstructie van Elkana kom je in onze tijd gelukkig zo niet meer tegen, al kenmerkt juist onze tijd zich door de meest ingewikkelde gezinsverhoudingen. Maar in ieder geval kan ook in onze tijd de kinderloosheid binnen een huwelijk **heel verschillend beleefd** worden. Wat als de

één veel meer verdriet en pijn van de kinderloosheid heeft als de ander? Dat kan tot **onbegrip** of **eenzaamheid** in het verdriet leiden.

Wat als duidelijk is dat één van beide echte lieden **onvruchtbaar** is? Dat kan leiden tot een **schuldgevoel** dat binnen het huwelijk voor **verwijdering** zorgt.

Wat als de één wil kiezen voor vergaande medische ingrepen of openstaat voor **adoptie**, terwijl de ander dat duidelijk niet wil? Ook dat kan bron van verwijdering zijn!

Gelukkig kennen we uit de Schrift ook voorbeelden waarin kinderloosheid tot het tegenovergestelde leidt. In Genesis 25 lezen we dat Izak vanwege hun kinderloosheid vurig **bidt** in het bijzijn van zijn vrouw Rebekka. Kinderloosheid kan man en vrouw ook **samen uitdrijven** naar de Heere. Gezegend ben je als je als man en vrouw elkaar zo vindt in dat vurige gebed voor Gods Aangezicht! Hanna draagt in zeker opzicht haar verdriet alleen. En als Elkana haar wil troosten, doet hij dat helemaal met de verkeerde woorden! Hoe goed hij deze woorden misschien ook bedoelt, ze zijn totaal misplaatst, want hij laat met deze woorden merken dat hij de kern van Hanna's verdriet **niet begrijpt**. En dat versterkt alleen maar haar verdriet en eenzaamheid.

Helaas gebeuren zulke dingen nog steeds. Dat mensen – soms met de beste bedoelingen – een **troostend woord** of een **goed advies** willen geven dat de pijn alleen maar **verzwaart**. Of dat mensen in hun handelingen bijzonder **ongelukkig optreden**.

Wat te denken van dat **kraambezoek** waar alle vrouwen de pasgeboren baby even vasthouden. Alleen die ene kinderloze vrouw wordt overgeslagen. Misschien wel met de beste bedoelingen: 'Laten we het haar niet onnodig moeilijk maken.' Maar o, wat sla je dan de plank mis. En wat maak je zo het verdriet alleen maar erger!

Ook ongevraagde adviezen kunnen gemakkelijk zo'n lading krijgen. Een kinderloos echtpaar troosten met de opmerking dat gelukkig adoptie nog mogelijk is, getuigt niet van **fijngevoeligheid**. Over die mogelijkheid heeft het betreffende echtpaar allicht zelf al nagedacht. En de moeilijke vraag of zij daar wel of niet voor openstaan laat zich niet met een **goedkoop advies** beantwoorden.

Het is een mooie en goede zaak als mensen met woorden en daden rond ongewild kinderloze echtparen gaan staan. Maar doe het met tact en wijsheid. Weet wat je zegt. Weet wat je doet!

6. De Schrift noemt in 1 Samuël 1 ook de oorzaak van Hanna's kinderloosheid: 'De HEERE had haar baarmoeder **toegesloten**'.

Die zin bepaalt ons erbij dat het de Heere is Die wel of niet nieuw leven schenkt. In onze tijd van 'kinderen nemen' kunnen we dat nooit genoeg benadrukken: het is de Heere Die **'kinderen gééft!**

Maar dat gegeven kan voor een ongewild kinderloze echtpaar juist de bron van **aanvechting** zijn: 'Heere, als U het bent die de kinderzegen schenkt, waarom wij dan niet?'

Het vraagt tact en **pastorale wijsheid** om met die vraag goed om te gaan. Want wie kan uitleggen waarom de Heere in de kinderzegen dat ene godvrezende echtpaar voorbijgaat, maar die kinderzegen wel schenkt aan mensen die hun kinderen alles behalve in de vreze des Heeren opvoeden?

Makkelijke antwoorden op die vraag bestaan niet. Toch mag het gegeven dat de kinderzegen **door de Heere** wordt **geschonken**, uiteindelijk **troostvol** zijn. Want het betekent dat het wel of niet ontvangen van kinderen uiteindelijk **geen speling** is van het **lot**, maar dat ook deze dingen ‘van Gods Vaderlijke hand ons toekomen’ (Zondag 10).

Als ik deze Heere in mijn leven kennen mag, zijn daarmee mijn vragen niet allemaal beantwoord, maar ken ik wel de plek waar ik mijn ziel met al haar vragen tot rust mag brengen.

7. We weten uit 1 Samuël 1 dat Hanna naar de **tabernakel** ging om daar haar hart uit te storten. We hopen er de volgende keer uitvoeriger bij stil te staan.

Maar hoe is het voor iemand die in onze tijd zoals Hanna worstelt met haar kinderloosheid om naar de **kerk** te gaan? En dat geldt niet alleen voor haar, maar ook voor hem. Het kan zomaar zijn dat dit **niet makkelijk** is. Juist omdat de **vreugde van een ander**, het **eigen verdriet accentueert**. De (terechte) blijdschap die anderen in hun kinderen vinden, herinnert het kinderloze echtpaar keer op keer aan het **gemis** in eigen leven.

Hoe mooi en rijk kan het zijn om een doopdienst bij te wonen. Maar hoe moeilijk kan het zijn als je zelf als man en vrouw nooit bij het doopvont mag staan.

Hoe enthousiast kunnen moeders onderling op de bijbelstudie over de kinderen praten. Je kunt het er elke week over hebben, want je raakt er nooit over uitgepraat. Maar hoe pijnlijk kan het zijn als je zelf week aan week niks te vertellen hebt.

Wat is het belangrijk om als ambtsdrager de opvoeding van de kinderen aan de orde te stellen op huisbezoek. Maar wat als je zelf als ambtsdrager geen kinderen hebt? Hoe zullen mensen dan op jouw goedbedoelde adviezen reageren?

Hoe dankbaar kun je het als oma op de vrouwenvereniging over je kleinkinderen hebben. Maar als je daar tussen zit terwijl je zelf nooit kinderen hebt gekregen, dan kun je ook niets over je kleinkinderen vertellen.

De **gang naar de kerk** is voor een echtpaar dat worstelt met de kinderzegen **niet altijd de gemakkelijkste gang**. Het kerkelijke leven – met catechisaties en verenigingsleven – is helemaal op **gezinnen** ingesteld. Maar wat als jouw gezin tot twee mensen beperkt blijft? Wat als je alleen gaande bent en blijft? Val je dan niet overal **buiten de boot**?

8. Als gemeente kun je de pijn en het verdriet van kinderloze echtparen niet wegnemen. Dat is ook haar taak niet. Wat de gemeente wél kan is die pijn **aanvoelen** en – zo mogelijk – **verzachten**.

‘Aanvoelen’ wil zeggen dat je je ervan bewust bent dat een kinderloos echtpaar zwaar onder dit verdriet gebukt kan gaan. Ik schrijf (nogmaals) met nadruk ‘kan’, want er is in dat opzicht een groot onderscheid tussen het ene kinderloze echtpaar en het andere.

Verder is het ook een taak dat je **als gemeente** moeite doet om **zorgvuldig** met dit verdriet om te gaan. Dat wil niet zeggen dat je nooit over je kinderen praat op de bijbelstudie, maar wél dat je het doet in het bewustzijn dat dit voor een ander gevoelig kan zijn.

Het is goed om hierbij ook nog het woord ‘**openheid**’ te noemen. De verleiding kan groot zijn om het onderwerp kinderloosheid te **verzwijgen**. Het echtpaar dat het betreft kan makkelijk denken: ‘Laten we er maar niets over zeggen, dan worden we ook niet (onbedoeld) gekwetst.’ De echtparen die wél kinderen hebben kunnen gemakkelijk denken: ‘Laten we het onderwerp maar verzwijgen, dan kunnen we ook niets verkeerd zeggen.’

Maar doorgaans is verzwijgen niet de oplossing. Integendeel, dan kan er juist makkelijk een stuk krampachtigheid ontstaan waardoor de zaken alleen maar pijnlijker worden. Vraag daarom die ene vrouw/man maar eens hoe ze het allemaal ervaren, zoals we daar eerder over spraken. En doe dat boven alles met een liefdevol hart.

Hoe mooi en goed is het als de **gemeente** zo een **plaats** wordt waar dit **verdriet** kan worden **gedeeld** en **begrepen**. Zo wordt het huis van de Heere een plek waar **troost** gevonden mag worden. Zo wordt het voor Hanna uiteindelijk ook! Het huis van de Heere wordt een plaats waar ze troost vindt. Niet vanwege de begripvolle reactie van mensen. Wat dat betreft laat hogepriester Eli in zijn eerste reactie flinke steken vallen. Maar de tabernakel wordt toch de plaats van Hanna’s troost, omdat daar de plek is waar zij ‘haar ziel heeft uitgestort voor het aangezicht van de Heere’ (vers 15). Dát is toch het voornaamste wat elke ‘Hanna’ (man of vrouw) in het huis van de Heere mag zoeken: de troost van Zijn heerlijk aangezicht!

9. In ons bijbelstudieboekje spreekt ds. Visscher ook over de troost van de **hoop** en de **belofte**. Hij wijst er dan op dat er voorbeelden in de Bijbel zijn die uitwijzen dat de Heere **door het onmogelijke heen** de kinderzegen kan geven. Maar het is niet altijd wijs kinderloze echtparen op die voorbeelden te wijzen. De Heere kan namelijk ook – en daar wijst ds. Visscher eveneens op – Zijn **diepere bedoeling** hebben met kinderloosheid. Hij wijst dan op Jesaja 54:1, waarmee we afsluiten:

‘Zing vrolijk, gij onvruchtbare, die niet gebaar hebt, maak geschal met vrolijk gezang, en juich, die geen barensood gehad hebt, want de kinderen der eenzame zijn meer dan de kinderen der getrouwde, zegt de HEERE.’

Zingen: Ps. 139:14